

27. kongres Mednarodne zveze šol za socialno delo (IASSW) v Amsterdamu (10.-15. julij 1994)

Poročilo z udeležbe

Slogan letošnjega kongresa, ki je ponovno omogočil srečanje predstavnic in predstavnikov približno 450 šol za socialno delo z vsega sveta, je bil *Social Work Education: State of the Art*. Njegov namen je bila izmenjava izkušenj o dogajanju na področju izobraževanja za socialno delo na različnih šolah, v različnih sistemih in kulturah. Delo je bilo organizirano večinoma v obliki delavnic, ki so imele raznorodno mednarodno udeležbo tako tistih, ki so v kratkih referatih poročali o vsebini in metodah dela, raziskovalnih dejavnostih in evaluacijskih rezultatih, kot tistih, ki so bili v njih aktivno udeleženi. Zaradi velikih razlik v teoriji in praksi socialnega dela po svetu so bili tudi prispevki posameznih poročevalcev in poročevalcev močno različni tako po vsebini kot po kvaliteti.

Vsebina konference je poskušala zaobjeti vse dele učnih načrtov, ki so danes aktualni v večini šol za socialno delo, pa tudi analize sprememb v družbah, v katerih se šole nahajajo. S tem mislim zlasti politične spremembe v vzhodni in srednji Evropi, povečanje multikulturalnosti v anglosaksonskem svetu, naraščajoči rasizem in nacionalizem v Zahodni Evropi in dramatično povečanje števila beguncev po vsem svetu. Med nekatera novejša, še neveljavljena in ponekod še spregledana področja, s katerimi se ukvarjajo novi izobraževalni programi za socialno delo, sodijo: aids, antidiskriminacija, rasizem in antirasizem, medkulturna perspektiva, učenje na daljavo, opogumljanje in opolnomočenje uporabnikov in uporabnic, zasebne socialne službe, etnokulturna perspektiva, feminizem, spol, človekove pravice in principi dobre prakse, begunci, internacionalizacija, mednarodne primerjalne študije, domorodci, postmodernizem, spiritualnost, supervizija, paraprofesionalizem.

Predstavniki in predstavnice različnih šol so se veliko ukvarjali z novimi metodami učenja in koncepti na področju klasičnih tem v socialnem delu: delo s starimi, ljudje s težavami pri

učenju, imigranti, ekološka perspektiva, preventivno socialno delo, raziskovanje in praktično učenje, vprašanje otrok in nasilja, večšine in vrednote, nezaposlenost in brezdomstvo, duševno zdravje in socialni razvoj.

Plenarna predavanja so poudarjala zlasti novo identiteto univerzitetnih programov za socialno delo, ki postajajo glede na profil študentk in študentov vse bolj mednarodni in se vse bolj ukvarjajo z vprašanjem, kaj pomeni živeti v kulturno-mešanih deželah in kaj pomeni upoštevati medkulturne razlike v socialnem delu. Politična odprava apartheida v Južni Afriki je bila eden od vzrokov, da je od tam prišlo večje število udeleženk in udeležencev, ki so sodelovali zlasti v delavnicah o antirasizmu in diskriminaciji. Vivienne Bozalek z Univerze Western Cape (Cape Town) je poudarila epistemologijo dvojnega pogleda, ki zahteva upoštevanje pogleda zatiranega na zatiranje. Govorila je o praksi, ki prehaja od "objektov do subjektov, ki imajo znanje" (*knowing subjects*), in o samorefleksiji zatiranja.

Več predavateljic je poudarilo ne le holistično socialno delo, temveč tudi holistično izobraževanje za socialno delo, ki mora upoštevati emocionalno, razumsko in intelektualno raven. David Cox z univerze La Trobe (Avstralija) pravi, da stopajo študentke in študentje v študij socialnega dela z različnimi izkušnjami in različnimi vrednotami, ki jih moramo odkriti in jih vplesti v izobraževalni sistem kot del učenja za prakso. Izobraževanje mora vsebovati teoretski trening, pa tudi tehnike in metode, s pomočjo katerih imajo študentke in študenti možnost uvida v lastne stereotipe in norme in možnost za spreminjanje pogleda na vsakdanjo stvarnost.

Predstavniki Komisije združenih narodov za vprašanje beguncev na Nizozemskem J. C. Concolato je poudarjal koncept izgube v socialnem delu, ki je nujen za razumevanje begunske problematike in problema razseljenih oseb, saj se je od leta 1970 število beguncev v

svetu povečalo iz 2,7 milijonov na 20 milijonov, še več pa je razseljenih oseb.

Lena Dominelli, podpredsednica ISSW in direktorica oddelka za socialno delo na univerzi v Sheffieldu, je omenila pomanjkanje feministične perspektive kot dinamičnega pojma v socialnem delu, ki se bori tako za boljše možnosti žensk kot moških.

Gabor Hegyesi, predavatelj na Univerzi v Budimpešti, je opisal vzhodnoevropsko izkušnjo ravnanja s socialnimi problemi v preteklosti in dejavnost, ki je šele s padcem socializma dobila ime "socialno delo". Med drugim je rekel: "15 let sem delal obiske na domu in nisem vedel, da je bilo tisto, kar sem delal, socialno delo."

Poleg pomembne vloge, ki jo igra Mednarodna zveza šol za socialno delo kot organizatorica konference, ne gre prezreti nekaj problematičnih in zaskrbljujočih značilnosti te konference.

Prvi problem je po moje dejstvo, da je bilo težišče konference naravnano v izobraževanje, ne da bi problematizirali vprašanje, ki iz tega izhaja: kakšen vpliv ima drugačno izobraževanje na prakso socialnega dela, ali še natančneje, ali so spremembe, ki so nastale v šolah za socialno delo, vidne tudi v praksi, ali pa ostajata izobraževanje in dejanska praksa med seboj ne le nepovezani, temveč celo diametralno nasprotni področji. Ali imamo zaradi toliko pozitivnih sprememb v učnih načrtih tudi boljše prakso? A zdelo se je, da udeležencev to vprašanje sploh ne zanima.

Drugi problem se je pokazal v amerikanizaciji socialnega dela tako v zahodnih državah, Afriki in Aziji kot tudi v državah, kjer nastaja socialno delo kot nova disciplina. V državah, kot so Litva, Ukrajina, Madžarska, Bolgarija, Rusija, Romunija in druge, nastajajo projekti nove sociale pod taktirko in supervizijo ameriških strokovnjakov, zvečine teoretikov socialnega dela. To se kaže v rabi terminologije in konceptov, pa tudi v celotni individualizaciji večšin in pristopov, ki imajo kaj malo skupnega z realnostjo področja, na katerega se bodo posadili. Kako torej razumeti dejstvo, da je eno prvih knjig o izobraževanju v socialnem delu v vzhodni Evropi (njena recenzija bo izšla v naslednji številki Socialnega dela) izdal in deloma napisal ameriški strokovnjak? Tudi v

Sloveniji se v zadnjem času srečujemo z dejstvom, da se terminologija na področju teorije socialnega dela tako hitro spreminja, da socialne delavke in delavci po Sloveniji včasih ne razumejo več predavateljic in predavateljev na Visoki šoli za socialno delo. Vse to pa kaj malo pripomore, da bi se v praksi zares kaj spremenilo in da bi se upoštevala kulturna specifičnost slovenskega prostora in njegovih mentalitet. Tudi vprašanje kolonializacije socialnega dela se je zdelo za večino udeležencev nepomembno. Čeprav vsi dobro vemo, da ne obstaja eno samo socialno delo, temveč je toliko različnih socialnih del, kot je kultur, pa se zdi to dejstvo takrat, ko so v igri interesi kulturne in ideološke dominacije in kapitala, nepomembna vsiljivost.

Tretji problem, ki ga konferenca ni pripustila na dnevni red, je bilo vprašanje udeleženk in udeležencev.

Načela dobre prakse v psihosocialnih službah pomenijo, da so uporabniki, zaradi katerih te službe obratujejo, soudeleženi pri procesih njihovega oblikovanja in spreminjanja. To imenujemo udeležba uporabnic in uporabnikov. Včasih imenujemo ta medsebojni proces tudi upoštevanje perspektive prizadetih. Drugače povedano, brez sodelovanja uporabnikov ni mogoče načrtovati dobre službe. Podobno je tudi v študijskem procesu. Brez evaluacije, ki pokaže, kolikšno je zadovoljstvo študentov in študentk z izvedenim programom in kako vpliva študijski proces na spremembo njihovih lastnih vrednot, norm, stereotipov in prikritih diskriminacij, ni mogoče načrtovati dobrega univerzitetnega študija. In ne le to. Brez vključevanja strokovnjakinj in strokovnjakov, ki prihajajo iz prakse in vedo, kje so temne lise izobraževanja za socialno delo in katere so čeri prakse, ni mogoče zmanjšati razkola med izobraževanjem in dejansko prakso. In tretjič, brez sodelovanja uporabnikov in uporabnic samih v študijskem procesu ni mogoče zaustaviti negativnih valorizacij ljudi, na katere se pripenjajo negativne socialne podobe in ki so naslovniki socialnega dela. Konferenca šol za socialno delo mora torej vključevati vse akterje, ki delujejo na socialnem polju: predavateljice in predavatelje, ki izobražujejo za socialno delo, študentke in študente socialnega dela, strokovnjake in strokovnjakinje psihosocialnih

služb in njihove uporabnice in uporabnike. Kajti izobražujemo zato, da bomo živeli tako vsakdanje življenje, ki bo ponujalo več izbir, več možnosti in več človeškosti.

Naslednja konferenca IASSW bo leta 1996 v Hong Kongu, natanko leto dni prej, preden se ta država znova priključi Kitajski.

Darja Zaviršek

Gregorja Tomea poznamo zlasti kot enega tistih sociologov mlade generacije, ki je svoja akademska zanimanja veskoni povezoval in prepletal s sodobno kulturno prakso, imenovano tudi *rock and roll*. Kot besedilopisec skupine Paokri je to prakso tudi živel. Tako je Tome na neki način slovenski ekvivalent tistemu, kar so npr. Simon Frith, Dick Hebdige in Miles Brake v Veliki Britaniji in Joe Carducci v Ameriki. Prav slednji je, podobno kot Tome pri nas, na prelomu sedemdesetih v osemdeseta tesno sodeloval z najvidnejšimi ameriškimi *black-ove* zasedbami (*Black Flag*, *Minutemen* itn., torej krog okoli založbe SST), v drugi polovici osemdesetih pa je razvijal svojo akademsko kariero univerzitetnega profesorja ter leta 1990 izdal knjigo *Rock and the Pop Narcotic*, v kateri ponuja zanimivo branje zgodovine rocka skozi določeno sociološko perspektivo. Carducci se nekoliko razlikuje od "angleško razmišljujočih" Fritha, ki je ostal nekako najbolj zvest klasični sociološki analizi, in Brakea, ki je - morda prav zato, ker je tudi socialni delavec - bolj vezan na nekatere poglede, ki jih poznamo iz študij družbene psihologije. Hebdige, po drugi strani, se je naslonil na francosko tradicijo semiologije, utemeljeno zlasti v delih Rolanda Barthesa. Vsem navedenim je skupno, da go so letovali fenomenologije sodobnih "urbanih subkultur" "od znotraj", kot sleparizerji, tudi protagonisti. Frith ima menda še vedno svoj stolpec o glasbi v epem od britanskih dnevaikov, tudi Tome še občasno objavlja kakšno opazko o aktualnem glasbenem dogajanju. Ni naključje, da vse naštetje teoretike v svojih delih citira tudi Tome.

Razlika, ki jo hočemo s tem predstaviti in postaviti v razmerje s prejšnjimi generacijami družboslovcev, ki so se prav tako na različne načine lotevali različnih pojavnih oblik t. i. popularne glasbe in množične kulture, naj bi bila prav v tej "učelčenosti" analitikov v dano kulturno dogajanje. Obravnavane kulturne oblike so bile in so še za našete teoretike "samoinovne", nekako vseobsegajoče, v njih so se socializirali in inkulturirali, ko so bile že

vzpostavljene. Vsi našeti so namreč rojeni v povojnih letih. Predvidevamo torej, da so jim kulturni kodi, simboli omenjenih kulturnih oblik bližji, bolj razumljivi, pravzaprav "notranji".

Po drugi strani se namreč spominamo vrsto teoretikov neke druge, prejšnje generacije, ki so se bolj ali manj naklonjeno lotevali analize in razlag sodobnih oblik kulture. Tu sta najprej razmeroma naklonjeni Benjaminsu in nenaklonjeni Adorno, pa seveda izvirni Roszak, ki je tudi skoval termin "kontrakultura". Vendar ostaja po branju njegove knjige o tem naslovom, ki je izšla ob koncu šestdesetih, kljub vsej njegovi naklonjenosti do takratnega dogajanja občutek, da so njegovo analizo zgrušene, da preprosto ni "razumel", kaj bi naj novo kulturno dogajanje pomenilo. Zdi se, da bi lahko v Dimitriju Ruplu našli naš ekvivalent omenjenim avtorjem. Ne zgolj zato, ker jih je Rupel veliko citiral, temveč zlasti zato, ker je prav tako poskušal vzpostaviti naklonjen odnos do sodobnih tendenc na slovenski glasbeni in napisni misli kulturni sceni. Vendar je tudi Rupel vse deloma predstavnik neke druge, vmesne generacije.

Dimitrija Rupla ne omenjamo kar tako. Nabyezadnja je bil eden prvih, ki so se naslanjali na delo Alfreda Schutza ter Bergerja in Luckmanna. In to potem, ko se je naveličal prebijati se skozi gostobesednost, a hkrati sporočilno siromašnost poplave levčarskih puzev s konca šestdesetih. Njegove zveze s Tomcem so prav tako tesne, vendar jih sedaj pustimo ob strani. Pozorni bomo ostali le na zadnje zveze, na imena Schutz, Berger in Luckmann ter tak G. H. Mead.

Gregor Tome je doslej ponudil že kar nekaj prispevkov, v katerih se je na zanimive načine loteval omenjenih vprašanj, torej načina sociološke analize živih, tekočih kulturnih praks. Zadaje opečno delo v tem smislu je knjiga *Druge Slovoje*, ki ima neposredno zvezo vaj z enim, in to sklepnim segmentom Tomčeve najnovejše knjige z naslovom *Profano*.

Gre pravzaprav za predelano in dopolnjeno izdajo Tomčevega doktorata, ki ga je z